

ATABALA PEYDA

Neçə illərdi ki, Atabala teatrda kütləvi səhnələrin iştirakçısı kimi çıxış edirdi. Daha doğrusu, çıxış etmirdi, elə gözə görünürdü. Axşamlar geyinib qrimlənir, bığ-saqqal qoyur, bəzən xəncər bağlayır, bəzən əlinə tüfəng alır, yerinə görə, tamaşadakı qocalardan, quldurlardan, qaçaqlardan biri olurdu. Ancaq danışmırdı. Nadir hallarda kütlə ilə birlikdə xorda oxuyurdu. Həmişə səsi içində boğulan Atabalaya bəri belə vaxtlarda icazə versəydilər başqalarından fərqlənmək üçün boğazı yirtılınca qışqırdı. Lakin bunu da rejissorlar qoymurdu. Hər axşam tamaşaçılar aktyorların şəninə çəpik vururdular. Bu alğışlardan kütləvi səhnələrin iştirakçılarının payına nə qədər düşürdü, bilmirdi. Onun nə afişalarda, nə də tamaşaların proqramında ad-famili göstərilmirdi.

Keçən il Atabala cəsərətini toplayıb teatrın baş rejissoruna belə bir şikayət ərizəsi yazmışdı:

“... On ilə yaxındır səhnədə can çürüdürəm. Bugün-sabah qırx yaşa qədəm qoyuram. Ancaq hələ indiyədək mənə istedadımı tamaşaçılar qarşısında nümayiş etdirməyə imkan verilməyib. Daha dözə bilmirəm. Xahişim budur, tezliklə mənə rol verin! Yoxsa teati atıb getməli olacağam...”

Atabala fikirləşmişdi ki, bu haqlı tələbdən sonra ona təzə tamaşaların birində yaxşı rol tapşırıcaqlar. O da qol-qanad açıb özünü göstərəcək. Səhnədə gözəl bir istedadın peyda olduğunu görəcəklər. Ondan sonra... Atabala məşhurlaşacaq, afişalarda, proqramlarda əvvəlcədən ölçüb-biçdiyi kimi adını belə yazdıracaq: Atabala Peyda. Bu lap çoxdankı arzusu idi. Hələ Atabalanın bəxti gətirmirdi. Bundan qabaqkı baş rejissorla təzəcə dil tapmışdı ki, kişini vurub çıxardılar. İndiki isə qaradınmaz, qapalı adam idi. Nədən xoşu, nədən acığı gəldiyini bilmək olmurdu. Yoxsa Atabala öz işinin xətrinə bir təhər qılığına girərdi...

Nəhayət, bugün baş rejissor onu yanına çağıranda Atabalanın ürəyi döyündü beynindən cürbəcür fikirlər keçdi: “Ya mənə deyəcək, ərizənlə bizə hədə-qorxu gəlmə! Haçan istəsən teatrdan çıxıb gedə bilərsən!... Ya da... başlayacaq ki, rolun böyüyü-kiciyi yoxdur... onda cavabını verəcəyəm. Deyəcəyəm, boş sözdür1 mənim yerimdə Ərəblinski də olsa, özünü göstərə bilməz!..”

Atabala kabinetə girincə baş rejissor xəbər aldı:

- Danışmaq qabiliyyətin necədir?

- Lap əla! Yoxlaya bilərsiniz. Mən məhəlləmizdəki klubda oynayanda həmişə baş rollarda çıxmışam...

- Elə isə sabah Daşkəndə gedirsən, - deyə rejissor onun üzünə baxmadan əlini çal saçlarına çəkdi.

Atabala heç nə anlamadı.

- Daşkəndə?

- Bəli.

- Xeyir ola.

- Xeyirdir. Orada xalq artisti Qafur Rəhmətın altmış illiyini keçirirlər. Gedib teatrımızın kollektivi adından təbrik sözü deməlisən. Bu belə.

Atabala gözlərini döydü.

- Mən?

- Bəli, sən! Yubilyara yaxşı bir hədiyyə də hazırlamışıq. Ezamiyyət-filan hamısı öz qaydasıyanan... Bu gün təyyarəyə bilet al, sabah uç. Bu da belə.

- Bəs mənim burda tamaşalardakı rollarımı kim oynayacaq?

- Onun fikrin çəkmə.

- Nə deyirəm ki... Gedərəm, Belə lap xətriniz istəyən kimi çıxış da edəyəm.

Atabala fürsəti itirmədi, tez xəbər aldı:

- Ərizəmə necə, baxmamısınız?

- Baxmışam, sən get, gəl, o barədə də sonra danışarıq.

Tanınmış aktyorlar rollarda məşğul olduğundan baş rejissor onları tamaşalardan ayırmaq istəmirdi. Buna görə də Daşkəndə cavanlardan birini göndərməyi qərara almışdı. Atabalanın isə adam arasına çıxması zahiri görkəmi, boyu-buxunu vardı.

- Qafur Rəhmətə teleqram da hazırlamışam, - deyə rejissor stolun üstündəki qovluqdan bir vərəq kağız çıxardı. Oxuyum gör xoşuna gəlirmi...

Atabalanın fərəhdən sinəsi qabardı. Bu səhər gün hayandan çıxmışdı. Zarafat deyil, teatrın baş rejissoru onunla məsləhətləşirdi.

- "Sevimli aktyor, məlahətli gülüş ustası əzəz Qafur Rəhmət! – deyə rejissor teleqramın mətnini artısayacağı oxumağa başladı. – Siz səhnədə oynadığınız qırx ildə bir-birindən gözəl yüzdən artıq obraz yaratmaqla milyonların ürəyində özünüə heykəl qoymusunuz..."

- Bəh! Bəh! Bəh!..- deyə bu yerdə sakit dura bilməyən Atabala başını tərətədi. – Qiyamətdir!

Rejissor davam eddi:

- Siz komik aktyor kimi o qədər məşhursunuz ki, tamaşaçılar nəinki üzünüə görəndə, hətta adınızı eşidəndə belə gülməkdən özlərini saxlaya bilmirlər. Altməş illik yubileyiniz günündə sizi uzaqdan – uzağa bağrıma basib altmış dəfə üzünüədən öpürük..."

Baş rejissor teleqramın mətnini oxuyub qurtarandan sonra soruşdu:

- Necədir? Babatdır?

Atabala əllərini bir-birinə sürtərək irişdi:

- Deməyə söz tapmıram. Siz oxuyanda mənə elə təsir elədi ki...tüklərim biz-biz oldu.

Atabalanın cavabından o qədər xoşlanmayan rejissor zəngi basıb katibəni çağırırdı.

- Al! Daşkəndə teleqramdır, səhər işə gələndə yola salarsan. Bu belə - sora üzünü Atabalaya tutdu – Ayrı sözün yoxdur ki?

- Xeyr yoldaş...
- Onda sənə yaxşı yol. Bu da belə.

Özünü göstərməyə Atabala üçün belə fürsət ələ düşməzdi. O, teatrda bir-bir hamıya eşitdirdi ki, Daşkəndə məşhur aktyor Qafur Rəhmətin yubileyinə baş rejissor onu göndərir. Ancaq heyf ki, necə danışdığını burdakılar görməyəcəkdi!

Atabala gedəndə adını çoxdan qoşmaq istədiyi “Peyda” təxəllüsünü də özü ilə apardı. Və ilk dəfə orada işə saldı.

Təntənəli gecədə kütləvi səhnələr iştirakçısı müstəqil aktyora çevrildi.

Təbrik üçün ona söz veriləndə hiss etdi ki, indi “Atabala Peyda”nın qabağında bir boşluq var. Nə isə çatışmır...

Atabala çox coşqun danışdı. Gətirdiyi hədiyyəni ədəb-ərkanla Qafur Rəhmətə verəndə çəpik vurdular. İndi bildi ki, bu alğışların hamısı, hamısı ancaq ona məxsusdur. “ Mən bu həngaməni baş rejissora necə inamdıra bilərəm”. – deyə fikrindən keçirdi və məclis onu tutduğundan papiros çəkməyə səhnənin arxasına keçdi. Burada isə tanımadığı bir cavan aktyor Atabala Peydanı qrim otağına aparıb konyak açdı...

İki gün sonra o Bakıda yenə kütləvi səhnələr iştirakçısı kimi çıxış etməyə teatra gəlmişdi. Tamaşanın vaxtına hələ çox qalırdı. İmkan tapıb özünü baş rejissorun kabinetinə saldı.

- Privet!
- Ay əleyküm privet! Necə keçdi?

Atabalanın ürəyi dolu idi. Bu suala iki kəlmə ilə cavab verməklə kifayətlənə bilməyəcəkdi. Əyləşdi.

- Əvvəla yubilyardan sizə çoxlu salam gətirmişəm.
- O da sağ olsun. Sən də.

Sonra, dedi, Bakıya çatan kimi baş rejissorunuzu qucaqlayıb mənim əvəzimdə bərk-bərk öpərsən.

Atabala qollarını açıb qalxmaq istəyəndə o geri çəkildi.

- Elə öpmüşkən varsan. Bu belə.

Kütləvi səhnələr iştirakçısı pərt olsa da, üstünü vurmadı. Yubiley gecəsində hamını heyratə salan çox gözəl cümlələrlə çıxış etdiyini, tamaşaçılar tərəfindən

uzun –uzadı alğışlandığını və elə buna görə də məşhur artistlərdən birinin onu “rəyasət heyyyətindən dartıb” öz qrim otağına qonaq apardığını danışdı.

- Bu da belə! – deyə rejissor tez qurtarmasına işarə vurdu.

Atabala eyham başa düşəcək halda deyildi. Daha da qızıışdı:

- Hə... Əsil dəsgah sizin burdan göndərdiyiniz o teleqramı oxuyanda başladı.

- Bizim teleqramı?!

- Bəli!.. Bəli!.. Gərək orda olaydınız, görəydiniz tamaşaçılar neyləyirdi...

Rejissor enli qara qaşlarını gözlərinin üstünə endirərək bığlarını çeynədi. Atabala ona fikir vermədən deyirdi:

- “Siz səhnədə oynadığınız qırx ildə bir-birindən əla yüzdən artıq obraz yaratmaqla milyonların ürəyində özünüə heykəl qoymudsunuz...”- Teleqramın bu yerini oxuyanda zalda bir gurultu qopdu ki, dedim, bəs divarlar uçdu. Camaat, yalan olmasın, yarım saat əl çaldı. Pah atonnan” neçə illərdir teatrda işləyirəm, mən belə şey görməmişdim.

Rejissor əsəbiliklə çənəsini ovuşduraraq fısıldadı.

Atabala davam edirdi:

- “Siz komik aktyor kimi xışbəxtsiniz, ona görə də, tamaşaçılarınız üzünüə yox, elə adınızı eşidəndə gülməkdən özlərini saxlaya bilmirlər...” teleqramın bu yerində zalda qəhqəhə qopdu. Canımçün, rəyasət heyyyətində oturanlar bir-birinə dəydi. Yubilyar da onlara qoşulmuşdu. Qarınlarını tutub gözləri yaşarınca o ki, var güldülər. İnsafən, teleqramı çox gözəl yazmışdınız...

- Sonra, - deyə baş rejissor yerində rahat otura bilməyib ayağa qalxdı.

- “Altmış illik yubileyiniz günündə sizi bağrımıza basıb altmış dəfə üzünüədən öpürük...” Bəh!.. Bəh!.. Bəh!.. Teleqram bura çatanda Qafur Rəhmət qalxıb camaatın qabağında boynuma sarıldı. Dedi , indi ki, belə oldu, mən də altmış dəfə səni öpəcəm, Atabala Peyda.

- öpdü7

-Saydim. Düz altmış dəfə. Pah atonnan! Qərəz... Sizin vurduğunuz teleqram hamısınınkindan yaxşı tutdu. Çünki çox mənalı yazmışdınız...

- Qurtardın?! – deyə rejissor qeyzlə xəbər aldı

- Necə?

Rejissor irəli çıxıb kabinetin qapısını açdı.

- Gedə bilərsən!

Atabala mat qaldı

- Hə... görünür işiniz çoxdur, - deyə yavaş-yavaş dikəldi. – Hə olar... Sonra gələrəm danışarıq. Yaxşı bəs... Ərizəmə bamadınız... haqqımda fikriniz nədir?

Baş rejissor hirsindən bozarmışdı.

- Atabala! Mən səni bugün tanıdım. Haqqında fikrim çox pisdir! Sən yaltaqsan! Bu belə...

- Necə?! Niyə?

- Ona görə ki, sənin bayaqdan ağzın köpüklənə-köpüklənə haqqında danışdığın o teleqram heç yerli-dibli Daşkəndə göndərilməyib! Katibə xəstə olduğundan, yaddan çıxıb. Anladın?! Bu da belə?!

- Baho... – Atabalanı sanki qəflətən iflic vurdu. Suyu süzülə-süzülə kabinetdən çıxanda zarıltı ilə xəbər aldı:

- Demək... mənə yenə rol verməyəcəksiniz?

- Verəcəyəm! Ancaq sənin rolun hələ yazılmayıb!

Tamaşanın vaxtına az qalırdı. Kütləvi səhnələr iştirakçısı kor-peşman kabinetini tərk edib qrimlənməyə getdi.

7 mart, 1975-ci il